

# POWSZECHNE A SZCZEGÓLNE PRAWO PRACY

redakcja naukowa  
Ludwik Florek

---

---

MONOGRAFIE

# POWSZECHNE A SZCZEGÓLNE PRAWO PRACY

redakcja naukowa  
Ludwik Florek

---

Zamów książkę w księgarni internetowej

**profinfo.pl**  
księgarnia internetowa

---

**MONOGRAFIE**

*Stan prawny na 1 stycznia 2016 r.*

Wydawca

*Magdalena Stojek-Siwińska*

Redaktor prowadzący

*Małgorzata Jarecka*

Opracowanie redakcyjne

*Agata Czuj*

Łamanie

*Wolters Kluwer*

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

prawolubni

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ  
Więcej na [www.legalnakultura.pl](http://www.legalnakultura.pl)  
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by

Wolters Kluwer SA, 2016

ISBN 978-83-264-9829-9

ISSN 1897-4392

Wydane przez:

Wolters Kluwer SA

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 22 535 82 19

e-mail: [ksiazki@wolterskluwer.pl](mailto:ksiazki@wolterskluwer.pl)

[www.wolterskluwer.pl](http://www.wolterskluwer.pl)

księgarnia internetowa [www.profinfo.pl](http://www.profinfo.pl)

# Spis treści

---

Wykaz skrótów / 9

Wprowadzenie / 13

*Ludwik Florek*

**Powszechne a szczególne prawo pracy / 15**

*Walerian Sanetra*

**Powszechne i szczególne prawo pracy w aspekcie jego pojmowania, dyferencjacji i systematyzacji / 28**

*Bogusław Cudowski*

**Szczególne i odrębne przepisy prawa pracy / 53**

*Eliza Maniewska*

**Pojęcie szczególnego prawa pracy a konstytucyjne podstawy i ograniczenia jego wyodrębniania / 66**

*Paweł Nowik*

**Jednolita pragmatyka urzędnicza a powszechne prawo pracy / 79**

*Zbigniew Hajn*

**Koncepcja pracodawcy w powszechnym prawie pracy i szczególnym prawie pracy sfery budżetowej / 97**

*Aleksandra Ziętek-Capiga*

**Zakres szczególnej regulacji statusu pracowniczego w pragmatykach służbowych / 114**

*Anna Dubowik*

**Szczególne właściwości umowy o pracę jako podstawy stosunku pracy w sferze publicznej / 128**

*Maciej Łaga*

**Nabór na stanowiska urzędnicze w administracji publicznej / 152**

*Wioletta Witoszko*

**Przyczyny wygaśnięcia stosunku pracy w powszechnym i szczególnym prawie pracy / 171**

*Katarzyna Sakowska*

**Możliwość zastosowania wypowiedzenia zmieniającego do pozazumownych stosunków pracy / 187**

*Monika Latos-Miłkowska*

**Czas pracy w pragmatykach urzędniczych / 208**

*Jakub Szmit*

**Struktura wynagrodzenia w administracji publicznej a regulacje kodeksu pracy / 223**

*Iwona Sierocka*

**Odpowiedzialność dyscyplinarna a rozwiązanie stosunku pracy w trybie art. 52 k.p. z pracownikiem administracji publicznej / 247**

*Michał Brodecki*

**Ograniczenie dodatkowego zatrudnienia członków korpusu służby cywilnej / 264**

*Artur Rycak*

**Regulacje prawne zatrudnienia pracowników sądów jako szczególne prawo pracy / 281**

*Agnieszka Zwolińska*

**Czas pracy członków personelu latającego – szczególne prawo pracy? / 299**

*Katarzyna Żywolewska*

**Ochrona trwałości zatrudnienia mianowanego nauczyciela akademickiego w związku z wypowiedzeniem stosunku pracy / 316**

*Robert Stępień*

**Ograniczenia wolności związkowych pracowników służby publicznej / 339**

*Dorota Dzienisiuk*

**Świadczenia na rzecz pracowników przechodzących na emeryturę lub rentę / 362**



# Wykaz skrótów

---

## Akty prawne

- k.c.** ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 121 z późn. zm.)
- k.p.** ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 1502 z późn. zm.)
- k.p.c.** ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 101 z późn. zm.)
- Konstytucja RP** Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.)
- p.sz.w.** ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r. poz. 572 z późn. zm.)
- pr. lot.** ustawa z dnia 3 lipca 2002 r. – Prawo lotnicze (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 1393 z późn. zm.)
- pr.u.s.p.** ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 133 z późn. zm.)
- u.d.l.** ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 618 z późn. zm.)
- u.f.p.** ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 885 z późn. zm.)



- u.i.b.** ustawa z dnia 30 kwietnia 2010 r. o instytutach badawczych (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 1095)
- u.k.sąd.** ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. o kuratorach sądowych (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 795 z późn. zm.)
- u.p.s.** ustawa z dnia 21 listopada 2008 r. o pracownikach samorządowych (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 1202)
- u.p.s.prok.** ustawa z dnia 18 grudnia 1998 r. o pracownikach sądów i prokuratury (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 1241)
- u.p.u.p.** ustawa z dnia 16 września 1982 r. o pracownikach urzędów państwowych (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 269 z późn. zm.)
- u. pom. społ.** ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 163 z późn. zm.)
- u.prok.** ustawa z dnia 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze (tekst jedn.: Dz. U. z 2011 r. Nr 270, poz. 1599 z późn. zm.)
- u.s.c.** ustawa z dnia 21 listopada 2008 r. o służbie cywilnej (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 1111 z późn. zm.)
- ustawa o NIK** ustawa z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 1096)
- ustawa o PAN** ustawa z dnia 30 kwietnia 2010 r. o Polskiej Akademii Nauk (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 1082)
- ustawa o PIP** ustawa z dnia 13 kwietnia 2007 r. o Państwowej Inspekcji Pracy (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 640 z późn. zm.)
- ustawa o SN** ustawa z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 499 z późn. zm.)
- ustawa o TK** ustawa z dnia 25 czerwca 2015 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 1064 z późn. zm.)

## Publikatory

<b>OSNC</b>	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna
<b>OSNCP</b>	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna i Pracy
<b>OSNKW</b>	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Karna i Woj- skowa
<b>OSNP</b>	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Pracy
<b>OSNPUS</b>	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Pracy i Ubez- pieczeń Społecznych
<b>OSP</b>	Orzecznictwo Sądów Polskich
<b>OSPIKA</b>	Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażo- wych
<b>OTK</b>	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego
<b>Rec.</b>	Recueil
<b>ZU</b>	Zbiór Urzędowy

## Inne

<b>SA</b>	sąd apelacyjny
<b>SN</b>	Sąd Najwyższy
<b>TK</b>	Trybunał Konstytucyjny
<b>WSA</b>	Wojewódzki Sąd Administracyjny



# Wprowadzenie

---

Przepisy szczególne regulujące sytuację niektórych grup pracowników są bardzo rozbudowane. Obejmują one nie tylko pragmatyki pracowników służby publicznej, lecz także osobne ustawy bądź ich części odnoszące się do innych grup zawodowych. Mają one różny zakres podmiotowy i przedmiotowy. W sumie są też bardziej obszerne niż przepisy powszechne, obejmujące ogół pracowników (kodeks pracy, ustawy i przepisy wykonawcze). W większości przypadków przepisy szczególne bądź odsyłają do prawa powszechnego, bądź pozostawiają pewne kwestie nieuregulowane. Dla oceny sytuacji prawnej danej kategorii pracowników niezbędne jest zastosowanie przepisów z obydwu grup. Relacja pomiędzy prawem powszechnym a prawem szczególnym jest zaś w wielu przypadkach niejasna. Sprawie tej nie poświęcano w literaturze dostatecznej uwagi. Nie ma zwłaszcza całościowych opracowań na ten temat. Niniejsza publikacja stara się tę lukę wypełnić.

Szczególne prawo pracy jest w dużej części prawem resortowym, nierzadko kształtowanym w oderwaniu od prawa powszechnego, co tym bardziej pogłębia wątpliwości dotyczące stosowania obydwu grup przepisów. Szczególne prawo pracy jest też podstawowym instrumentem różnicowania (dyferencjacji) prawa pracy. W szczególności kształtuje ono w odrębny sposób obowiązki i prawa, w tym przywileje danej grupy pracowników. Jego ocena wskazuje na to, że nie zawsze jest to dostatecznie uzasadnione charakterem danego zatrudnienia czy warunkami wykonywania pracy przez daną grupę pracowników.

Część opracowań w niniejszej publikacji ma charakter ogólny i przedstawia różne aspekty szczególnego prawa pracy oraz jego stosunek do prawa powszechnego. Inne dotyczą poszczególnych grup zawodowych, a zwłaszcza pracowników administracji czy nawet szerzej – służby publicznej (w tym sędziów), pracowników szkół wyższych i lotnictwa cywilnego. Zawierają one rozważania dotyczące całości ich statusu prawnego lub poszczególnych jego elementów, jak zwłaszcza nawiązanie i rozwiązanie stosunku pracy, czas pracy czy odpowiedzialność dyscyplinarna. Osobne opracowanie poświęcone jest zbiorowemu prawu pracy. W publikacji przedstawiono także świadczenia na rzecz szczególnych grup pracowników przechodzących na emeryturę lub rentę.

Część artykułów zawartych w niniejszej książce była dyskutowana podczas XV Regionalnej Konferencji Prawa Pracy w Jabłonie w czerwcu 2015 r. Pozostałe zostały przygotowane na potrzeby tej publikacji.

*Warszawa, październik 2015 r.*

*Ludwik Florek*

## Powszechne a szczególne prawo pracy

1. Termin „szczególne prawo pracy”<sup>1</sup> jest przeciwstawieniem określenia „powszechne prawo pracy”. To drugie odnosi się, chociaż w różnym stopniu, do wszystkich pracowników, czego przykładem jest zwłaszcza kodeks pracy. Przepisy powszechne są również zawarte w innych ustawach i przepisach wykonawczych, które regulują prawa i obowiązki wszystkich pracowników<sup>2</sup>, jak na przykład ustawa z dnia 13 marca 2003 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników<sup>3</sup>. O charakterze przepisu nie decyduje bowiem jego usytuowanie, lecz funkcja. Gdyby w kodeksie pracy były przepisy odnoszące się tylko do pewnej grupy pracowników, jak to planowano w projekcie kodeksu z 2007 r. w odniesieniu do osób zatrudnionych na kierowniczych stanowiskach państwowych, byłyby to przepisy szczególne.

Prawo szczególne reguluje sytuację **pewnej grupy (kategorii) pracowników**<sup>4</sup>, oznaczonej w szczególności działem zatrudnienia, branżą, sektorem czy nawet rodzajem pracy. Ich zasadniczą cechą jest **odmienny sposób regulacji praw i obowiązków** danej kategorii pracowników. Obejmuje ono dwie grupy aktów prawnych. Do pierwszej zaliczamy pragmatyki służbowe

---

<sup>1</sup> Art. 5 k.p. posługuje się sformułowaniem „przepisy szczególne”.

<sup>2</sup> Relacja pomiędzy przepisami kodeksu a innymi przepisami prawa pracy może być w części podobna do tej, która występuje pomiędzy przepisami powszechnymi a szczególnymi, o czym mowa w dalszych wywodach.

<sup>3</sup> Tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 192.

<sup>4</sup> Np. w myśl art. 1 u.p.s. w celu zapewnienia wykonywania zadań publicznych przez samorząd terytorialny ustanawia się przepisy prawa pracy określające status prawny jego pracowników.

(pracownicze)<sup>5</sup> występujące w szeroko rozumianej służbie publicznej. Mogą one być poświęcone tylko statusowi pracowniczemu danej grupy, jak na przykład Karta nauczyciela<sup>6</sup>, bądź normować całość funkcjonowania danego działu służby publicznej, jak ustawa Prawo o szkolnictwie wyższym<sup>7</sup> czy ustawa o Państwowej Inspekcji Pracy<sup>8</sup>. W drugim przypadku przepisami prawa pracy są te, które odnoszą się do sytuacji pracowników. Bardzo często szczególnie regulacja prawna łączy się z podstawą zatrudnienia i jest dalej idąca przy mianowaniu niż przy umowie o pracę. Nierzadko widać jednak brak konsekwencji w posługiwaniu się tymi dwiema podstawami zatrudnienia. W dużym stopniu odchodzi się też od różnicowania sytuacji pracowników mianowanych i umownych niektórych działów zatrudnienia, co dotyczy na przykład szkół wyższych.

Druga grupa obejmuje przepisy regulujące sytuację pracowników innych działów zatrudnienia. Mogą one określać ją w miarę **całościowo**, czego przykładem jest ustawa z dnia 5 sierpnia 2015 r. o pracy na morzu<sup>9</sup>.

Mogą one również normować tylko **niektóre elementy** statusu pracowniczego danej grupy, nawet jeżeli całość tego statusu podlega przepisom powszechnym, w tym zwłaszcza kodeksowi pracy. Przykładem jest ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej<sup>10</sup>, co dotyczy zwłaszcza czasu pracy pracowników podmiotów leczniczych<sup>11</sup>, czy ustawa o czasie pracy kierowców<sup>12</sup>. W tym znaczeniu aktem szczególnym jest również Karta

---

<sup>5</sup> Obecnie określa się je też jako pragmatyki prawa pracy w odróżnieniu od administracyjnoprawnych pragmatyk funkcjonariuszy służb mundurowych.

<sup>6</sup> Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 191 z późn. zm.).

<sup>7</sup> Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r. poz. 572 z późn. zm.).

<sup>8</sup> Ustawa z dnia 13 kwietnia 2007 r. o Państwowej Inspekcji Pracy (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 640 z późn. zm.).

<sup>9</sup> Dz. U. poz. 1569.

<sup>10</sup> Tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 618 z późn. zm.

<sup>11</sup> Szczegółość tych przepisów jest ograniczona przez to, że w pewnym zakresie odsyłają one z powrotem do powszechnego prawa pracy, np. art. 95 ust. 5 czy art. 96 ust. 7 u.d.l.

<sup>12</sup> Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o czasie pracy kierowców (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r. poz. 1155 z późn. zm.); por. też Umowa europejska dotycząca pracy załóg pojazdów wykonujących między-

górnika<sup>13</sup>, która została wydana na podstawie upoważnień zawartych w kodeksie<sup>14</sup>.

2. Przepisy szczególne mogą być **mniej korzystne** niż przepisy powszechnego prawa pracy. Są one zawarte w ustawach, które mają taką samą moc jak kodeks pracy czy inne ustawy z zakresu powszechnego prawa pracy. Mogą się też opierać na przepisach wykonawczych, które z mocy upoważnienia ustawowego zawierają inną regulację niż prawo powszechne. Z tego punktu widzenia szczególne prawo pracy nie obejmuje układów zbiorowych pracy czy innych źródeł **autonomicznego prawa pracy**, jak porozumienia zbiorowe, regulaminy czy statuty. Dotyczy to również sytuacji, w której autonomiczny akt prawny może zastąpić przepisy ustawowe, jak to przewiduje na przykład art. 77<sup>3</sup> § 2 k.p. Wprowadzić może on przyznawać podobne uprawnienia pracownicze jak przepis szczególny, ale są one przedłużeniem prawa ustawowego i z reguły nie mogą być mniej korzystne niż przepisy tego prawa. W takim przypadku bowiem są one nieważne, a zamiast nich stosuje się przepisy prawa ustawowego (por. art. 9 § 2 w zw. z art. 18 § 2 k.p.). Natomiast przepisy szczególnego prawa pracy zazwyczaj mogą regulować poszczególne elementy statusu pracowniczego niezależnie od powszechnego prawa pracy, a więc również **mniej korzystnie** niż przepisy tego ostatniego. W części wyłączają one też stosowanie powszechnego prawa pracy. Relacja pomiędzy prawem powszechnym a prawem autonomicznym jest jednak w dużym stopniu podobna do występującej pomiędzy prawem powszechnym i szczególnym.

Jeżeli jednak dany akt w całości lub części zostaje wydany na podstawie przepisów szczególnych, jak na przykład statut wyższej uczelni, to w tym zakresie jego postanowienia odnoszące się do stosunku pracy stanowią również część szczególnego prawa pracy.

Rozważania nad przepisami powszechnego i szczególnego prawa pracy obejmują **aspekty formalny i materialny**. Pierwszy z nich odpowiada na

---

narodowe przewozy drogowe (AETR), sporządzona w Genewie dnia 1 lipca 1970 r. (Dz. U. z 1999 r. Nr 94, poz. 1087).

<sup>13</sup> Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 grudnia 1981 r. w sprawie szczególnych przywilejów dla pracowników górnictwa – Karta Górnika (Dz. U. z 1982 r. Nr 2, poz. 13 z późn. zm.).

<sup>14</sup> Jej obowiązywanie, zakres przedmiotowy i podmiotowy mogą być przedmiotem kontrowersji.



**Ludwik Florek** – profesor zwyczajny doktor habilitowany nauk prawnych; kierownik Katedry Prawa Pracy Uniwersytetu Warszawskiego; członek Europejskiej Akademii Prawa Porównawczego, wiceprzewodniczący Międzynarodowego Stowarzyszenia Prawa Pracy i Zabezpieczenia Społecznego, przewodniczący Sekcji Polskiej tego Stowarzyszenia, wiceprzewodniczący Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Pracy (2002–2007), członek Rady Legislacyjnej (2007–2010); autor ponad 350 prac z zakresu prawa pracy, międzynarodowego i europejskiego prawa pracy oraz ubezpieczeń społecznych.

Książka zawiera pogłębioną analizę relacji pomiędzy powszechnym a szczególnym prawem pracy (uregulowanym w przepisach pozakodeksowych). Autorzy poruszają najtrudniejsze i budzące największe wątpliwości kwestie odnoszące się do stosowania przepisów prawa pracy w razie zbiegu przepisów szczególnych i powszechnych, starając się udzielić odpowiedzi na liczne pytania dotyczące stosowania tych regulacji. Publikacja zawiera również wskazówki na temat kształtowania szczególnego prawa pracy *de lege ferenda*.

W opracowaniu omówiono m.in. takie zagadnienia jak:

- zastosowanie wypowiedzenia zmieniającego do pozaumownych stosunków pracy,
- czas pracy w pragmatykach urzędniczych oraz w odniesieniu do członków personelu latającego,
- struktura wynagrodzenia w administracji publicznej,
- odpowiedzialność dyscyplinarna pracownika administracji publicznej,
- świadczenia na rzecz pracowników przechodzących na emeryturę lub rentę.

Tematy przedstawione w monografii zaprezentowano w oparciu o orzecznictwo Sądu Najwyższego oraz poglądy doktryny.

Publikacja przeznaczona jest dla pracowników administracji centralnej oraz terenowej, pracowników szkolnictwa i szkolnictwa wyższego, a także osób zatrudnionych w wymiarze sprawiedliwości. Ze względu na zawartą w pracy krytykę zróżnicowania przepisów szczególnych i ukazanie sposobów ograniczenia tego stanu rzeczy, książka może stanowić cenną lekturę dla legislatorów, którzy zajmują się omawianą problematyką.



**ZAMÓWIENIA:**

INFOLINIA 801 04 45 45, FAX 22 535 80 01

ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUPER.PL

WWW.PROFINFO.PL



CENA 149 ZŁ (W TYM 5% VAT)